

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku „P.” S.A.

w K.

przy uczestnictwie K.J-G., A.J. i G.J.

o zasiedzenie służebności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 maja 2019 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki A.J.

od postanowienia Sądu Okręgowego w W.

z dnia 27 października 2017 r., sygn. akt V Ca [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wnioskodawca „P.” Spółka Akcyjna w K. wniósł o stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesylu, dotyczącej linii elektroenergetycznej o napięciu 220 kV relacji K-M-P wraz z pasem technologicznym, na nieruchomości położonej w miejscowości Z., gmina P., stanowiącej działkę nr [...]/1, dla której Sąd Rejonowy w P. prowadzi księgę wieczystą KW Nr [...].

Wnioskodawca alternatywnie wskazał trzy różne daty nabycia służebności: 1 stycznia 1964 r., 1 stycznia 2002 r., albo 1 lutego 2009 r. a jako nabywców: Skarb Państwa albo właściwe przedsiębiorstwo przesylowe. Następcą wnioskodawcy są „P.” Spółka Akcyjna w K..

Postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w P. stwierdził, że „P.” Spółka Akcyjna w K. (następca prawny „P.” S.A. w W.) nabyła z dniem 31 sierpnia 2002 r. na nieruchomości stanowiącej własność A.J. i A.J., położonej w miejscowości Z., gmina P., stanowiącej działkę [...]/1, dla której Sąd Rejonowy w P. prowadzi księgę wieczystą KW nr [...], służebność gruntową odpowiadającą treści służebności przesylu, o przebiegu wskazanym na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego S.M., polegającą na przeprowadzeniu przez obciążoną nieruchomość linii elektroenergetycznej o napięciu 220 kV relacji K-M-P wraz z pasem technologicznym o szerokości 50 metrów (2 razy 25 metrów od osi linii), przesyłaniu za jej pomocą energii elektrycznej, prawie przechodu i przejazdu w celu konserwacji, naprawy lub wymiany poszczególnych elementów linii, a także w celu dokonywania jej oględzin przez każdorazowego właściciela linii.

Sąd Okręgowy w W. reformatoryjnym postanowieniem z dnia 21 maja 2015 r. oddalił wniosek przyjmując, że wnioskodawca i jego poprzednicy prawni dysponowali uprawnieniem do korzystania z nieruchomości w postaci decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości i nabyli w ten sposób szczególną służebność ustawową. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 1 czerwca 2017 r. (I CSK 43/17)

uchylił postanowienie z dnia 21 maja 2015 r. i przekazał sprawę Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania, wskazując na naruszenie art. 382 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez pominięcie części materiału dowodowego.

Kolejnym postanowieniem z dnia 27 października 2017 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację uczestników. Podstawa faktyczna i prawna orzeczeń Sądów obu instancji była zbieżna. Ustalono, że w latach 1941-1943 r. wybudowano napowietrzną linię elektroenergetyczną biegnącą ze Stacji Energetycznej w K. do Stacji Energetycznej w P. oraz ze Stacji Energetycznej w P. do Stacji Energetycznej w M.. Linia pracuje nieprzerwanie, z tym że w 1972 r. dokonano przebudowy linii M-B-K., polegającej na dodaniu drugiego toru i utworzeniu linii dwutorowej o napięciu 220 kV. Protokół odbioru technicznego sporządzono dnia 31 sierpnia 1972 r. W latach 1994 i 2008 przeprowadzono remonty generalne całej linii, ponadto przeprowadzane są remonty i przeglądy bieżące. Uczestnicy, którzy nabyli nieruchomość w dniu 18 września 1978 r., nie utrudniali dostępu pracownikom przedsiębiorstw energetycznych, dwukrotnie uzyskali z tego tytułu wynagrodzenie. Właścicielem linii elektroenergetycznej 220 kV K-M-P do dnia 5 grudnia 1990 r. był Skarb Państwa. Odcinek linii przechodzący przez nieruchomość uczestników początkowo wchodził w skład sieci Zakładu Energetycznego Okręgu [...], od 1944 r. wykorzystywanej przez Zakłady Energetyczne Okręgu [...], od 1953 r. przez Zakład Sieci Elektrycznych W. - Teren (od 1958 r. pod zmienioną firmą: Zakład Energetyczny W.-Teren). Właścicielem linii, pozostającej w zarządzie wskazanych Zakładów Energetycznych, od dnia 5 grudnia 1990 r. przedsiębiorstwa państwowego Zakład Energetyczne W. - Teren w W., początkowo był Skarb Państwa. W dniu 12 lipca 1993 r. dokonano podziału, a Skarb Państwa protokołem dnia 31 maja 1994 r. wniósł jako aport zorganizowaną część przedsiębiorstwa, obejmującą linię 220 kV K.-M-P., do „P.” S.A. w W., która w 2007 r. zmieniła firmę na „PG..” [...] S.A. Wskutek podziału przez wydzielenie „PG..” [...] protokołem Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z dnia 5 grudnia 2007 r. nastąpiło przeniesienie własności i posiadania wskazanej linii na rzecz „P.” S.A. w W., przy czym datą przeniesienia była data wpisu do KRS podwyższenia jej kapitału zakładowego, co nastąpiło w dniu 28 grudnia 2007 r. Spółka ta w dniu 27 listopada 2008 r. zmieniła firmę

na „P.” S.A. oraz przeniosła siedzibę z W. do K.. W dniu 9 stycznia 2013 r. nastąpiła kolejna zmiana firmy na „P.” S.A. Wskazane następstwa były wynikiem sukcesji uniwersalnej. Sąd przyjął, że wnioskodawca w zakresie własności urządzeń przesyłowych i posiadania gruntów, na których się one znajdują, jest następcą prawnym Skarbu Państwa oraz spółki „P.” S.A. i ograniczył badanie terminu zasiedzenia do okresu po dniu 31 sierpnia 1972 r., tj. daty wynikającej z protokołu odbioru sieci po przebudowie. Stwierdził, że oddanie linii w nowym kształcie było widoczną i istotną zmianą posiadania przez kolejne zakłady energetyczne linii, w tym jej części przebiegającej przez działkę uczestników, odtąd w tych samych granicach i w sposób niezakłócony przedsiębiorstwa energetyczne korzystały z trwałego i widocznego urządzenia posadowionego na cudzym gruncie, zatem wykonywały posiadanie w zakresie odpowiadającym służebności. Zdaniem Sądu przeniesienie posiadania nastąpiło w sposób wymieniony w art. 348-351 k.c. Okoliczność, że przed dniem 1 lutego 1989 r. państwowe osoby prawne nie mogły nabyć własności nieruchomości w imieniu własnym nie stanowi przeszkody do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie. Wynika to z faktu, że w zakresie dystrybucji energii elektrycznej Skarb Państwa działał w zakresie *dominium* (działalności gospodarczej państwa), a nie w zakresie sprawowania władztwa publicznego - *imperium*. Posiadanie to było wykonywane w złej wierze, gdyż nie wydano decyzji wywłaszczeniowej ani nie wykazano innego tytułu objęcia w posiadanie. Przyjęto trzydziestoletni termin zasiedzenia według stanu prawnego obowiązującego po nowelizacji Kodeksu cywilnego z dnia 28 lipca 1990 r., zaliczając część terminu posiadania wykonywanego przez poprzedników prawnych wnioskodawcy (art. 176 § 2 k.c.).

Uczestniczka A.J. złożyła skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w W. w całości. Wnosząc o jego uchylenie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji powołała obie podstawy kasacyjne (art. 398⁴ § 1 pkt 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania wskazała: art. 326 § 3 k.p.c. w zw. z art. 328 § 1 i § 2 k.p.c. w 324 § 1 w zw. z art. 361 zw. z art. 13 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. art. 516 k.p.c. poprzez wydanie uzasadnienia pisemnego zaskarżonego postanowienia o treści sprzecznej z wygłoszonymi zasadniczymi powodami

rozstrzygnięcia, podanymi bezzwłocznie po naradzie i ogłoszeniu zaskarżonego postanowienia co do podstaw rozpoznawanej sprawy, przez co uzasadnienie to w istocie nie oddaje treści zasadniczych powodów rozstrzygnięcia ustalonych podczas narady w myśl art. 324 § 1 k.p.c. a w konsekwencji postanowienie to nie poddaje się kontroli, art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w zw. z art. 233 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 poprzez nierozpatrzenie, pomimo obowiązku, przez Sąd II instancji zarzutu apelacji dotyczącego art. 233 i art. 328 § 2 k.p.c. oraz zarzutu art. 232 k.p.c. w zakresie nieudowodnienia przeniesienia posiadania służebności przez Skarb Państwa na poprzednika przedsiębiorcy przesyłowego w roku 1989, choć brak przeniesienia posiadania służebności mógłby stanowić podstawę do oddalenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia z uwagi na brak upływu wymaganego zasiadywania, art. 321 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez stwierdzenie zasiedzenia na rzecz podmiotu niewskazanego we wniosku ani w stanowisku innego uczestnika, co stanowi orzeczenie ponad żądanie stron, art. 245 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., polegające na poczynieniu ustaleń w oparciu o pisma, które nie mają przymiotu nawet dokumentu prywatnego w rozumieniu przepisów k.p.c. czyli nie poświadczonych z oryginałem kopii, nie mogących stanowić dowodu w sprawie, przy czym w oparciu o wskazane dokumenty dokonano m.in. ustalenia przekazania posiadania służebności. Podstawa naruszenia przepisów prawa materialnego wskazuje na uchybienie: art. 292 k.c. w zw. z art. 285 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c. w zw. z art. 1 Protokołu dodatkowego numer 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i art. 2, art. 21 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 2 i 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez ich błędną wykładnię i błędne przyjęcie, że przepisy te umożliwiają nabycie przed wejściem w życie art. 305¹- 305⁴ k.c. w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu przez przedsiębiorcę przesyłowego lub Skarb Państwa jak i przed dokonaniem zmiany interpretacji przepisów o służebności gruntowej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r. (III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142) jak również umożliwiają doliczenie korzystania z gruntu przez Skarb Państwa, w sytuacji, w której nie wydano decyzji na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie

wywłaszczania nieruchomości (jedn. tekst: Dz. U. z 1974 r., nr 10, poz. 64 ze zm.), art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (jedn. tekst: Dz. U. z 1991 r., nr 30, poz. 127 ze zm. - art. 75 ust. 1 według oznaczenia w tekście pierwotnym ustawy) lub art. 124 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 782 ze zm.), w szczególności w świetle postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym oceniającym zgodność wskazanej wykładni przepisów z konstytucją w sprawie P 10/16 oraz stanowiskiem uczestników - Sejmu oraz Rzecznika Praw Obywatelskich, choć stosownie do Konstytucji możliwość działania prawa lub wykładni prawa wstecz jest istotnie ograniczona, art. 292 k.c. w zw. z art. 176 § 1 k.c. i art. 172 k.c. w zw. z art. 1 Protokołu dodatkowego numer 1 do Konwencji o ochronie praw i podstawowych wolności i art. 21 ust. 1 i 2, art. 31 ust. 2 i 3 oraz art. 64 ust. 2 i 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez ich błędną wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie polegające na zaliczeniu do okresu zasiedzenia spółki „P.” okresu korzystania ze służebności przez jej poprzednika w postaci Skarbu Państwa, w imieniu którego władztwo wykonywały przedsiębiorstwa państwowe, podczas gdy takie zaliczenie nie było możliwe przed rokiem 1989, art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że podmiotu, który w chwili zasiedzenia nie istniał, a powstał 2 lata po dacie ustalonego przez Sąd zasiedzenia, „zasiedział” służebność odpowiadającą treści służebności przesyłu, choć podmiotem, który uzyskuje własność lub służebność w drodze zasiedzenia jest wyłącznie podmiot, który istnieje w chwili ostatniego dnia terminu zasiedzenia, art. 352 § 1 k.c. w zw. z art. 172 k.c. poprzez jego poprzez ich błędną wykładnię polegającą na poczynieniu ustaleń odnośnie daty przejęcia linii energetycznych do korzystania, a tym samym początkowego biegu zasiedzenia na rok 1972 jako datę rozpoczęcia odbiorów sieci elektrycznej, podczas gdy zdarzeniem początkowym jest podłączenie linii pod napięcie, w którego konsekwencji rozpoczęto przesyłanie energii elektrycznej, tj. istotę służebności, naruszenie art. 292 k.c. w zw. z art. 172 k.c. poprzez błędną wykładnię i stwierdzenie zasiedzenia służebności w zakresie przechodu i przejazdu, pomimo że stosownie do tego przepisu służebność gruntowa może nabyta przez

zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia, a na nieruchomości brak jest jakichkolwiek urządzeń umożliwiających przechód i przejazd, a zgodnie z ustalonym stanem faktycznym wnioskodawca nigdy nie wkraczał na teren nieruchomości bez uzyskania wcześniej zgody właścicieli nieruchomości, wypłacał również właścicielom nieruchomości wynagrodzenie za wstęp na nieruchomość, a w konsekwencji nie zachowywał się jak posiadacz służebności i nie mógł zasiedzieć służebności w zakresie prawa przechodu i przejazdu, gdyż nie zachowywał się jak posiadacz nieruchomości w tym zakresie.

Sąd Najwyższy zważył:

Podstawa kasacyjna naruszenia przepisów postępowania (art. 398⁴ § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) może być skuteczna tylko wówczas, gdy zostanie wykazany ich wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Oznacza to nie tylko konieczność potwierdzenia bezpośredniego bądź pośredniego wpływu uchybienia na rozstrzygnięcie ale i wykazania, że były tego rodzaju lub wystąpiły w takim natężeniu, iż ukształtowały lub mogły ukształtować treść zaskarżonego orzeczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, nie publ.). Naruszone przepisy muszą mieć ponadto charakter istotny. Kwalifikacji takiej nie można przypisać rozbieżności pomiędzy treścią motywów ustnych, wygłoszonych po ogłoszeniu orzeczenia, i sporządzonych w formie pisemnej, nawet gdyby ona rzeczywiście wystąpiła, gdyż w oczywisty sposób dotyczyłyby dalszego etapu postępowania. Niezależnie od tego stwierdzić należy, że zarzut skargi w tym zakresie nie znajduje potwierdzenia. Ustna wypowiedź Sądu, utrwalona w formie elektronicznej, ma charakter ogólny, nie zawiera odniesienia do okoliczności faktycznych istotnych dla kwalifikacji sposobu wejścia w posiadanie przez oznaczony podmiot w oznaczonej dacie oraz wykazania istnienia po jego stronie dobrej/złej wiary. Zwrot „nie można mówić o złej wierze” dotyczy kwestii ogólnej, a nie wiążącego ustalenia. Wprost świadczy o tym treść rozstrzygnięcia, opartego na przyjęciu trzydziestoletniego terminu zasiedzenia, właściwego dla posiadania samoistnego w złej wierze. Chybiony jest zarzut naruszenia art. 328 § 1 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez brak należytego wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku, gdyż sporządzenie uzasadnienia nie odpowiadającego

wymaganiom, jakie stawia wymieniony przepis, tylko wówczas wypełnia podstawę kasacyjną przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., gdy skutek uchybienia wymaganiom określającym zasady motywowania orzeczeń nie poddaje się ono kontroli kasacyjnej, w szczególności gdy nie ma wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera takie braki, które ją uniemożliwiają (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83, z dnia 26 listopada 1999 r., III CKN 460/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 100, z dnia 9 marca 2006 r., I CSK 147/05, nie publ., z dnia 16 stycznia 2006 r., V CK 405/04, nie publ., z dnia 4 stycznia 2007 r., V CSK 364/06, nie publ., z dnia 21 marca 2007 r., I CSK 458/06, nie publ.). Tak daleko idące wady uzasadnienia nie występują, a ocena prawidłowości rozstrzygnięcia jest możliwa. Motywy pisemne są bardzo obszerne i, wbrew twierdzeniom skargi, odnoszą się do zagadnień, które miały być pominięte. Uczestniczka, wskazując na naruszenie wskazanych przepisów, w istocie nie tyle kwestionuje pominięcie zarzutów apelacyjnych, ile nie podzielenie ich skutkujące oddaleniem apelacji. Dotyczy to w szczególności kwestii potwierdzenia następstw kolejnych przedsiębiorstw przesyłowych w zakresie posiadania i uzyskania tytułu prawnego do składników przedsiębiorstwa oraz nie przedstawienia w tym przedmiocie dokumentów w formie oryginałów lub odpisów poświadczonych za zgodność z oryginałem. Przypomnieć należy, że zasiedzenie jest pierwotnym sposobem nabycia własności sankcjonującym stan długotrwałego samoistnego posiadania przez osobę inną jak właściciel. W sprawie o stwierdzenie zasiedzenia nie jest zatem istotne wykazanie sukcesji kolejnych przedsiębiorstw przesyłowych, działających w różnych formach organizacyjno-prawnych i pod różnymi nazwami jako takich, tylko przeniesień posiadania przez Skarb Państwa i kolejne osoby prawne, czyli ciągłości (kontynuacji) stanu faktycznego władztwa nad cudzą nieruchomością w zakresie odpowiadającym służebności gruntowej (obecnie służebności przesyłu). Przeniesienie posiadania i praw do nieruchomości władnącej (odpowiednio: przedsiębiorstwa przesyłowego oraz jego części składowych w postaci sieci elektroenergetycznej - urządzeń i linii przesyłowych) rozciąga się na nieruchomość obciążoną w zakresie posiadania służebności lub służebnego posiadania prowadzącego do nabycia służebności. Z tych względów

w orzecznictwie przyjęto, że wykazanie niezakłóconego wykorzystywania urządzeń linii przesyłowych do ciągłego przepływu energii, tworzy przesłanki domniemania faktycznego i uzasadnia złagodzenie rygoryzmu postępowania dowodowego.

Zgodzono się także co do tego, że w okresie obowiązywania zasady jedności własności państwowej prawo własności rzeczy w rozumieniu art. 140 k.c. przysługujące Skarbowi Państwa było wykonywane przez posiadanie o charakterze samoistnym przedsiębiorstw państwowych lub innych państwowych osób prawnych, zgodnie z przepisami, które wyznaczały zakres ich zdolności prawnej. Z tego względu posiadanie służebności gruntowej przez te osoby mogło być przenoszone na ich następców prawnych, a mienie Skarbu Państwa po uwłaszczeniu państwowych osób prawnych stawało się ich własnością i nie ma przeszkód, aby samoistne posiadanie przedsiębiorcy przesyłowego traktować jako kontynuację posiadania, wynikającego z własności przysługującej jego poprzednikom prawnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., IV CSK 203/14). Sąd powinien uwzględniać ponadto, że część skutków prawnych podejmowanych aktów administracyjnych i czynności prawnych wynika z aktów prawnych. W szczególności nie zachodzi konieczność udowadniania sposobu dokonywania zmian strukturalnych przedsiębiorstw energetycznych wynikających z ustawy z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. Nr 16, poz. 69), aktu wykonawczego w postaci rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 1993 r. w sprawie określenia wykazu niektórych przedsiębiorstw państwowych i spółek o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa, których przekształcenia własnościowe podlegają szczególnemu trybowi (Dz. U. Nr 33, poz. 147 ze zm.), ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (jedn. tekst: Dz. U. 2012 r., poz. 1059 ze zm.) i ich rezultatów.

Pierwszy z tych aktów prawnych określał zakres następstwa prawnego spółek akcyjnych powstałych w wyniku przekształcenia przedsiębiorstw państwowych, wyznaczając także skutki zarządzeń Ministra Przemysłu i Handlu, wydawanych na podstawie art. 2 ust. 1, art. 4 ust. 1 pkt 2 oraz art. 5 ust. 3. Przekształcenia dokonywane na jego podstawie dokonywane były, z wyjątkami wskazanymi w ustawie, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia

13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz. U. Nr 51, poz. 498 ze zm.). Następstwem komercjalizacji państwowych przedsiębiorstw energetycznych, dokonanej w oparciu o wskazane akty prawne, a polegającej na przekształceniu przedsiębiorstw państwowych w jednoosobowe spółki akcyjne Skarbu Państwa, które wstępowały w ich prawa i obowiązki oraz wszelkie prawa majątkowe i niemajątkowe, była zatem sukcesja uniwersalna częściowa (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1992 r., III CZP 49/92, OSNC 1992, nr 11, poz. 200, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 324/00, OSNC 2001, nr 6, poz. 96), która dotyczyła wszystkich praw składających się na przedsiębiorstwo, choćby nie były wskazane jako jego składniki, także jeżeli strony nie uświadamiały sobie ich istnienia czy przynależności do przedsiębiorstwa. Dopiero wyłączenie części z nich wymagałoby wyraźnego wskazania w akcie podziału przedsiębiorstwa państwowego. Konsekwentnie przyjęto, że co do służebności gruntowych zbliżonych do służebności przesylu, których powstanie potwierdziło późniejsze deklaratywne orzeczenie sądowe o zasiedzeniu, następstwo prawne dokonane w oparciu o wskazane podstawy należy przyjąć za wykazane już w wypadku przedstawienia zarządzenia potwierdzającego zakres następstw podmiotowych i przedmiotowych przedsiębiorstw energetycznych. W indywidualnych okolicznościach rozpoznawanej sprawy zostały one wykazane ponad wszelką wątpliwość, zważywszy na wybudowanie linii elektroenergetycznej w latach czterdziestych, jej przebudowę i uruchomienie drugiego toru w 1972 roku, stałe i niezakłócone wykorzystywanie do przesylu energii, monopolistyczną pozycję rynkową w zakresie energetyki przedsiębiorstw państwowych i spółek kapitałowych utworzonych w następstwie ich przekształcenia.

Uzasadniona jest natomiast skarga kasacyjna w zakresie podstawy naruszenia art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez stwierdzenie zasiedzenia na rzecz podmiotu nie istniejącego w dacie upływu jego terminu. Postanowieniem z dnia 16 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w P. stwierdził nabycie służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesylu przez „P.” Spółkę Akcyjną w K. (następcę prawnego „P.” S.A. w W.) - z dniem 31 sierpnia 2002 r. Z uzasadnienia rozstrzygnięcia wynika, że Skarb Państwa protokołem dnia 31 maja 1994 r. wniósł jako aport zorganizowaną część przedsiębiorstwa, obejmującą linię

220 kV K.-M-P., do „P.” S.A. w W., która w 2007 r. zmieniła firmę na „PG.” [...] S.A. Wskutek podziału przez wydzielenie z dniem 28 grudnia 2007 r. nastąpiło przeniesienie własności i posiadania wskazanej linii na rzecz „P.” S.A. w W., która w dniu 27 listopada 2008 r. zmieniła firmę na „P.” S.A. oraz przeniosła siedzibę z W. do K.. W dniu 9 stycznia 2013 r. nastąpiła kolejna zmiana firmy na „P.” S.A., a siedzibą spółki jest nadal K.. Z powyższych ustaleń jednoznacznie wynika, że przedsiębiorstwo pod firmą „P.” S.A. z siedzibą w K. istnieje dopiero od dnia 9 stycznia 2013 r., a w dniu wskazywanym jako data zasiedzenia linia energetyczna stanowiła składnik przedsiębiorstwa „P.” S.A. z siedzibą w W..

Sposób sformułowania orzeczenia wyznacza treść art. 610 § 1 w zw. art. 676 i art. 677 § 1 k.p.c., które jednoznacznie zezwalają jedynie na stwierdzenie nabycia przez osoby, których prawo zostało wykazane („ustalone”). Oznacza to, że w sentencji postanowienia musi być wskazany pod własną firmą podmiot, na rzecz którego stwierdza się zasiedzenie. Kognicja sądu obejmuje wprawdzie badanie następstwa prawnego po takim podmiocie, ale tylko w zakresie wykazania legitymacji wnioskodawcy w postępowaniu („zainteresowania” w rozumieniu art. 609 k.p.c.), a ustalenia w tym przedmiocie powinny być przedstawione w uzasadnieniu postanowienia.

Zagadnienie to pozostaje w bezpośrednim związku z kasacyjnym zarzutem naruszenia art. 321 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez stwierdzenie zasiedzenia na rzecz podmiotu nie wskazanego we wniosku ani w stanowisku innego uczestnika co - zdaniem skarżącej - stanowić miało orzeczenie ponad żądanie stron. Sąd nie poświęcił tej kwestii dostatecznej uwagi, mimo wielowariantowego sformułowania wniosku i jego późniejszej modyfikacji, nie połączonej z cofnięciem wcześniejszego wniosku.

Przypomnieć należy, że Sąd nie jest związany wprost treścią żądania wnioskodawcy, gdyż obowiązany jest także uwzględnić stanowisko uczestników postępowania. Niemniej istota długotrwałego sporu orzecznictwa i piśmiennictwa dotyczyła tego, czy sąd może stwierdzić nabycie nieruchomości w drodze zasiedzenia przez osobę, która nie była wskazana przez żaden z tych podmiotów jedynie w oparciu o własne ustalenia. W uchwale składu siedmiu sędziów

Sądu Najwyższego z dnia 11 czerwca 2015 r., III CZP 112/14, (OSNC 2015, nr 11, poz. 127) przyjęto, że postępowanie o stwierdzenie nabycia własności nieruchomości w wyniku zasiedzenia - służące realizacji indywidualnych interesów poszczególnych podmiotów prawa cywilnego - nie przewiduje wyjątku od zasady określonej w art. 321 § 1 k.p.c., zgodnie którą sąd nie może orzekać co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem ani zasądzać ponad żądanie, zatem stwierdzenie zasiedzenia może nastąpić tylko na rzecz osoby wskazanej przez wnioskodawcę lub innego uczestnika postępowania. Pogląd ten podzielono w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2017 r., III CZP 49/17 (OSNC 2018, nr 7-8, poz. 71) stwierdzając, że stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości może nastąpić tylko na rzecz osoby wskazanej przez wnioskodawcę lub innego uczestnika postępowania także wtedy, gdy z ich twierdzeń oraz ustaleń sądu wynika, że na skutek zasiedzenia nieruchomość weszła do majątku wspólnego wnioskodawcy oraz jego małżonka, którego wniosek nie dotyczył. W takiej sytuacji sąd powinien jednak zwrócić uwagę uczestników na ewentualną potrzebę zmiany wniosku. W odniesieniu do spraw o stwierdzenie zasiedzenia oznacza to, że następca prawny podmiotu, na rzecz którego nastąpiło zasiedzenie na skutek upływu czasu musi go wyraźnie oznaczyć i wskazać jako nabywcę, niezależnie od tego kiedy i na jakiej podstawie ustał jego byt prawny.

Szczegółowe odnoszenie się do dalej idących podstaw kasacyjnych, zarzucających niekonstytucyjność wykładni przepisów dopuszczających stwierdzenie nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesylu, jest niecelowe. Sąd Najwyższy podziela utrwalone w tym zakresie stanowisko judykatury i piśmiennictwa zapoczątkowane uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02 (OSNC 2003, nr 11, poz. 142), wielokrotnie powoływane w uzasadnieniu skargi kasacyjnej, zatem znane skarżącej. W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07 (OSNC 2008, nr 5, poz. 43) wyjaśniono również, że władanie cudzą nieruchomością przez Skarb Państwa, uzyskane w ramach sprawowania władztwa publicznego, może być posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia. Zasiedzenie jednak nie biegło, jeżeli właściciel nie mógł skutecznie dochodzić wydania nieruchomości.

Jednoznacznie wyjaśniono także kwestię korzystania z trwałego i widocznego urządzenia wskazując, że w odniesieniu do linii elektroenergetycznych może ono dotyczyć linii napowietrznej, jako objętej świadomością i fizyczną możliwością stwierdzenia jej obecności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lipca 2012 r., II CSK 752/11, Glosa 2013, nr 1).

Z tych względów wobec uzasadnionej podstawy kasacyjnej konieczne jest uchylene zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), z pozostawieniem Sądowi Okręgowemu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

jw